

ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ Δ. ΣΚΙΑΔΑ
Ἐντεταλμένου ὑφηγητοῦ
τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ Ο ΚΕΙΟΣ

ΜΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

Ἡ παρουσίασις ἐνὸς ποιητοῦ ἢ συγγραφέως εἰς τὰ περιωρισμένα πλαίσια μιᾶς μελέτης ἐνέχει τὸν διπλοῦν κίνδυνον : ἢ νὰ ὑπερπληρωθῇ ἡ εἰκὼν τῆς παρουσιαζομένης προσωπικότητος μετὰ ὑπερβολικὰς λεπτομερείας καὶ παντὸς εἶδους πληροφορίας, ἢ νὰ προδοθοῦν ἡ πληρότης καὶ ἡ ἐνότης αὐτῆς. Ἡ παροχὴ λεπτομερειῶν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου, μετὰ ὅλα τὰ συναφῆ φιλολογικὰ προβλήματα γνησιότητος καὶ ἀξιοπιστίας τῶν παραδιδομένων πληροφοριῶν — ὅσον χρήσιμος καὶ ἀπαραίτητος καὶ ἂν εἶναι, — εἶναι φρόνιμον εἰς τοιαύτας περιπτώσεις νὰ τίθεται εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ μεθοδολογικὴ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμως ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἀπαραίτητων στοιχείων πρὸς σκιαγράφησιν μιᾶς φυσιογνωμίας, ἡ ὁποία ἀπέχει πολλοὺς αἰῶνας ἀπὸ τὸν ἐρμηνευτὴν, ἐνέχει τὸν κίνδυνον τῆς ἐλλειποῦς ἐρμηνείας καὶ ὑπόκειται εἰς τὰς ἀδυναμίας τῶν προσωπικῶν - ὑποκειμενικῶν κριτηρίων. Ὅταν μάλιστα πρόκειται διὰ ποιητὰς ὡς ὁ Σιμωνίδης, ἡ εὐθύνη τοῦ φιλόλογου εἶναι ἀφαντάστως μεγαλυτέρα. Ὡς σημειωθῇ ἐπὶ πλέον, ὅτι καὶ ἐνταῦθα προβάλλεται ἀπειλητικὴ ἡ ἰδία τεραστία δυσκολία, τὴν ὁποίαν συναντᾷ συνεχῶς ὁ ἐρμηνευτὴς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ποιήσεως· ἐννοῶ τὴν ἀποσπασματικὴν παράδοσιν τῶν ποιημάτων καὶ τὸν περιωρισμένον ἀριθμὸν τῶν σωθέντων στίχων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμως ὁ φιλόλογος ὑποχρεοῦται νὰ ἀνασύρῃ τὴν μορφήν τοῦ ποιητοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ παρεμβάλλονται ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἡ ἀνεκδοτολογία καὶ ἡ παρερμηνεία ἐκ μέρους ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἐρμηνευτῶν, ἅτινα καθιστοῦν τὸ ἔργον τοῦ φιλόλογου δυσκολώτερον.

Μία ἐξαντλητικὴ βιογραφικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ παρουσίασις τοῦ Σιμωνίδου ἐνταῦθα οὔτε εἶναι δυνατὴ, οὔτε καὶ ἐπιδιώκεται βεβαίως¹. Σκοπὸς

1. Ἐκ τῆς περὶ τὸν Σιμωνίδην βιβλιογραφίας ἀναφέρομεν τὰς νεωτέρας καὶ σπουδαιότερας ἐργασίας : U. v. Wilamowitz-Moellendorf, *Sappho und Simonides*, Berlin 1913 (= Berlin/Zürich/Dublin 1966³). G. Christ, *Simonides - Stu-*

μας εἶναι νὰ ἐνωτισθῶμεν τοὺς ποιητικοὺς τόνους τοῦ Κείου ποιητοῦ καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἰδιαίτεραν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ποίησιν. Νὰ εἰσχωρήσωμεν πίσω ἀπὸ τοὺς — ἐν πολλοῖς ἀποσπασματικούς — στίχους καὶ νὰ κατανοήσωμεν τὴν σχέσιν τοῦ ποιητοῦ μὲ τὸν συνάνθρωπόν του καὶ μὲ τὰς ἀξίας τοῦ βίου. Διότι, ἐν τελευταία ἀναλύσει, ἐρμηνεῖα ἐνὸς ποιητοῦ ἢ συγγραφέως εἶναι ἡ συνεχὴς, ἀνελέητος, πολλὰκις ἐξαντλητικὴ ἔρευνα καὶ ἀναζητήσεις τοῦ φιλολόγου, ὁ ὁποῖος, περιφερόμενος ἐπιμόνως καὶ συνεχῶς περὶ μίαν πνευματικὴν προσωπικότητα, προσπαθεῖ — ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν — νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατ' ἐνώπιον τὸν δημιουργὸν καὶ νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὸ μυστικὸν τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του. Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις βεβαίως αὐτὰς ἡ ἐρμηνεῖα δὲν ἔχει τέρμα ποτέ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ οἱ φιλόλογοι ὅλων τῶν αἰώνων — εἰς συνεχῇ ἀντιλογίαν καὶ εἰς αἰώνιον διάλογον — ἀγωνίζονται συνεχῶς νὰ ἐγγίσουν τὸν δημιουργόν : νὰ τὸν ἐρμηνεύσουν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ φιλολογία εἶναι μία «*philologia perennis*»

Διὰ τοὺς περισσοτέρους ἐξ ἡμῶν ἡ μορφή τοῦ Σιμωνίδου συνδέεται εἰς τὸν νοῦν μας μὲ τὸ ποιητικὸν εἶδος τοῦ ἐπιγράμματος¹. Ὁ Σιμωνίδης ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ ὑποδειγματικὸς ἐπιγραμματοποιός, κανὼν διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, μὲ τὸ ὄνομά του δὲ εἶναι συνδεδεμένα τὰ ὠραιότερα ἐπιγράμματα τῆς ἥρωικῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων. Λυποῦμαι, διότι ἡ ἐπαφή μας μὲ τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Σιμωνίδου θὰ ἀρχίσῃ μὲ μίαν ἀπογοήτευσιν : Τὰ περισσότερα τῶν εἰς Σιμωνίδην ἀποδιδωμένων ἐπιγραμμάτων ἀσφαλῶς δὲν εἶναι γνήσια. Ἡ ἐπιστήμη σήμερον δέχεται, βάσει ἰσχυρῶν δεδομένων, ὅτι ἐλάχιστα εἶναι τὰ ἐπιγράμματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα

dien, Diss. Zürich 1941. Br. Gentili, Simonide, Roma 1959. C. M. Bowra, Early Greek Elegists, Cambridge 1960 (ιδίᾳ σσ. 171 - 203). Τοῦ αὐτοῦ, Greek Lyric Poetry. From Aleman to Simonides, Oxford 1961² (σσ. 308 - 372). W. J. H. Fr. Kegel, Simonides, Leiden 1961. H. Frankel, Dichtung und Philosophie des frühen Griechentums, München 1962³. — Ἐκ τῶν μικροτέρων μελετῶν βλ. D. L. Page, Simonidea (JHS 71, 1951, 133). G. Perrotta, Simonidea (Maia 5, 1952, 242). M. Détiennne, Simonide de Céos ou la sécularisation de la poésie (REG 77, 1964, 405). Br. Gentili, Studi su Simonide (Maia 16, 1964, 278).

¹Ὡς πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Σιμωνίδου παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐκδοσιν : D. Page, Poetae Melici Graeci, Oxford 1962 (= P.), παρέχοντες ἀντιστοιχῶς καὶ τὴν ἀρίθμησην εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ E. Diehl (= D.).

²1. Πάντοτε χρήσιμος παραμένει ἡ παλαιὰ ἐργασία τοῦ M. Boas, De epigrammatis Simonideis commentatio critica, Groningen 1905. — Πλείονα βλ. εἰς τὴν ἀνωτέρω βιβλιογραφίαν.

δύναται μὲ πιθανότητα νὰ διεκδικήσουν τὴν πατρότητα τοῦ Σιμωνίδου. Ἀκόμη καὶ τὸ περίφημον ἐπίγραμμα τῶν Θερμοπυλῶν : «Ὡ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις...»¹, τὸ ὁποῖον ὅλοι ἀπὸ τῶν μαθητικῶν μας χρόνων θαυμάζομεν διὰ τὴν περιεκτικότητα τοῦ νοήματος, τὴν ἀπλότητα καὶ λιτότητα τοῦ ὕφους, τὴν ἀξιοπρεπῆ ὑπερφήνειαν καὶ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, ἀμφισβητεῖται σοβαρῶς². Ἡ ἀναφορά τοῦ ἐπιγράμματος εἰς τὸν Σιμωνίδην προέρχεται ἐκ λίαν μεταγενεστέρων χρόνων³.

Μετὰ βεβαιότητος μόνον τὸ ἐπίγραμμα εἰς Μεισιτίαν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἔργον τοῦ Σιμωνίδου. Τὸ γνωστὸν τοῦτο ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα⁴ ἐκφράζει μὲ ἀπλότητα καὶ σεμνότητα τὴν μεγαλειώδη θυσίαν τοῦ μάντεως Μεισιτίου, ὁ ὁποῖος ἔπescen εἰς τὰς Θερμοπύλας, μαχόμενος μετὰ τοῦ Λεωνίδου κατὰ τῶν Περσῶν. Τὸ κέντρον βάρους τοῦ ἐπιγράμματος εὐρίσκεται εἰς τὴν διατύπωσιν, ὅτι ὁ Μεισιτίας, ὡς μάντις, ἐγνώριζε καλῶς (στ. 3 : «σάφα εἰδώς»), ὅτι οἱ Μῆδοι θὰ περάσουν καὶ αὐτὸς θὰ φονευθῇ. Ἐμεινεν ὁμως καὶ μετέσχε τῆς κοινῆς μοίρας! Ἡ ὑπογράμμισις

1. Ἡρόδ. 7, 228, 2 (= Peek, GV 4). Περὶ τοῦ ἐπιγράμματος βλ. C. M. Bowra, *Early Greek Elegists*, 193. H. Fränkel, ἔ.ἀν., 364. G. Pfohl, *Monument and Epigramm. Studien zu den metrischen Inschriften der Griechen* (Festschrift Neues Gymnasium Nürnberg), Nürnberg 1964, 49 κ.έ. Τοῦ αὐτοῦ, *Geschichte und Epigramm*, Stuttgart 1966², 15. Τοῦ αὐτοῦ, *Poetische Kleinkunst auf altgriechischen Denkmälern*, München (Ernst Heimeran Verlag) 1967, 14 κ.έ. Ἐρμηνείαν τοῦ ἐπιγράμματος βλ. ὡσαύτως : R. Heinze, *Von altgriechischen Kriegergräbern* (NJbb. 18, 1915, 5. Nün ἐν τῷ τόμῳ «Das Epigramm», herausg. von G. Pfohl, Darmstadt 1969, 53). P. Friedländer, *Geschichtswende im Gedicht* (Studi Ital. N. S. 15, 1938, 93).

2. Πβ. λ.χ. Wilamowitz, ἔ.ἀν., 201-206. A. Lesky, *Gesch. Gr. Liter.* 1963², 214 κ.έ. (Ἑλλην. μετάφρασις ὑπὸ Ἀγ. Τσοπανάκη 1965, 282).

3. Τὸ ἐπίγραμμα, εἰς ὅλας τὰς πηγὰς τῆς χειρογρ. παραδόσεως, παρεδόθη ἀνώνμως — πλην AP7, 249 (ἐνθα ὑπὸ τοῦ C προσετέθη : Σιμωνίδου) καὶ τοῦ Κικέρωνος, *Tuscul. Disputationes* 1, 42, 101, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην μαρτυρίαν, ὅτι ποιητῆς τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ὁ Σιμωνίδης. Οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς δὲν γνωρίζουν ποιητὴν (Ἡρόδοτος, ἔ.ἀ., Λυκούργος, κατὰ Λεοκρ. 109, Διόδ. 11, 33, Στράβων 9, 429). — Τὸ ἐπίγραμμα παρενόηθη πολλάκις ὑπὸ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων. Ἦδῃ ὁ Λυκούργος τὴν βασικὴν φράσιν «θήμασι πειθόμενοι» ἀποδίδει διὰ τοῦ ἐντελῶς διαφορετικοῦ «πειθόμενοι νομίμοις». Μετ' αὐτὸν καὶ ἄλλοι παρηρμήνευσαν, ὡς λ.χ. ὁ Κικέρων, ἔ.ἀν. : «*Dic, hospes, Spartae nos te hic vidisse iacentes, | dum patriae sanctis legibus obsequimur*» καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι τῶν νεωτέρων χρόνων (λ.χ. Herder, Schiller κ.ά.). — Τὸ βάρος τῆς προτροπῆς κεῖται εἰς τὸ «ἀγγέλλειν» — ἐν ἱερὸν χρέος, τὸ ὁποῖον οἱ ἴδιοι οἱ νεκροὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκπληρώσουν — καὶ εἰς τὴν φράσιν «τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι» ὅπου ἡ ἐντολὴ ἐκείνων — ὅχι νὰ πέσουν ὅπως δὴποτε, ἀλλὰ νὰ μείνουν ἐκεῖ — ἐκφράζεται μὲ ὑπερφήνειαν καὶ μετριοφροσύνην.

4. Ἡρόδ. 7, 228, 3 = AP7, 677 = Peek, GV 94. — Ὁ Ἡρόδοτος τονίζει περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦτου σαφῶς : «Τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεισιτίου Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεις ἐστὶ κατὰ ξενίαν ὁ ἐπιγράφας».

τῆς συνειδητῆς ἀναμονῆς τοῦ βεβαίου θανάτου εἶναι ὁ ὕψιστος ἔπαινος τῆς ἀρετῆς τοῦ θανόντος¹.

*
* *

Ὁ Σιμωνίδης ἦτο ἰωνικῆς καταγωγῆς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Κέω τῷ 557/6 π.Χ. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε βίος πλάνητος ἀνδρός. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὐρίσκομεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πεισιστρατίδου τυράννου Ἰππάρχου, ἔνθα συνήντησε καὶ ἄλλους ποιητάς, ὡς π.χ. τὸν Ἀνακρέοντα καὶ τὸν Λάσον τὸν Ἑρμιονέα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰππάρχου ὁ Σιμωνίδης ἠλλαξεν ἄρχοντα. Μετέβη εἰς τοὺς περιφήμους ἀριστοκρατικούς οἴκους τῆς Θεσσαλίας, τοὺς Σκοπάδας καὶ τοὺς Ἀλενάδας, εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερε τὰς ποιητικὰς ὑπηρεσίας του — φυσικά, μὲ τὸ ἀζημίωτον. Διότι ἡ ποίησις ἦτο δι' αὐτὸν ἐπάγγελμα. Εἶναι ὁ πρῶτος ποιητής, ὁ ὁποῖος ἔγραψε ποιήματα ἐπὶ παραγγελίᾳ καὶ ἐπὶ πληρωμῇ. Τοῦτο βεβαίως εἶναι κατόπιν σύνηθες φαινόμενον καὶ εἰς ἄλλους ποιητάς, ὡς εἰς τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Βακχυλίδην. Μὲγα μέρος τῆς ζωῆς του ἐπέρασεν ὁ Σιμωνίδης εἰς Σικελίαν, ὅπου μετέβη τῷ 475, δεχθεὶς πρόσκλησιν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος. Ἐκεῖ, εἰς τὴν ξένην γῆν, εἰς τὸν Ἀκράγαντα, ἀπέθανεν ὁ ποιητής τῷ 468/7 εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν.

Ὁ Σιμωνίδης κατέχει μίαν ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ποίησιν. Ἀσφαλῶς δὲν φθάνει τὸ μέγεθος τοῦ Πινδάρου, μὲ τὸν ὅποιον ἦτο ἀντίπαλος, ὡς ὁμότεχνος. Οἱ μεταγενέστεροι ἡσχολήθησαν περισσότερον μὲ τὸν ἄνθρωπον Σιμωνίδην παρὰ μὲ τὸν ποιητὴν. Οὕτω γνωρίζομεν ἀρκετὰ περὶ αὐτοῦ: διὰ τὴν φιλοχρηματίαν του, τὰς περιπλανήσεις του, τὴν μνημονικὴν τέχνην του² κ.ἄ.π. Τὰ ποιήματά του ὅμως — ἐννοῶ κυρίως τοὺς ἐπινίκους — εἶχον περιέλθει εἰς λήθην, ἐνῶ οὗτος ἀκόμη ἔζη. Ὁ Πίνδαρος τὸν ἐπεσκίασεν. Οὕτως ὁ Σιμωνίδης ἀνῆκεν ἤδη εἰς τὸ παρελθόν ὡς (χορικὸς κυρίως) ποιητής, ὅταν ἄλλοι παρέμενον εἰς τὸ κέντρον τῆς ζωῆς, ὡς λ.χ. ὁ σύγχρονός του Ἀνακρέων. Αὐτὸ δὲν τοποθετεῖ βεβαίως τὸν Σιμωνίδην εἰς ὑποδεεστέραν μοῖραν. Ὁ Ἀνακρέων ἔζησεν ἐπὶ αἰῶνας, μέχρι καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅχι λόγῳ τῆς ποιότητος, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ποιήσεώς του. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας, ὅτι ὁ Σιμωνί-

1. Ἑρμηνείαν τοῦ ἐπιγράμματος βλ. Ἀ. Δ. Σκιαδᾶ, Ἐπὶ τύμβῳ. Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτυμβίων ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν (Ἑλληνικὴ Ἀνθρωπιστικὴ Ἐταιρεία, Σειρὰ δευτέρα, ἀριθμ. 14), Ἀθῆναι 1967, 62 - 64 (ἐνθα καὶ βιβλιογραφία).

2. Περί τῆς «μνήμης» τοῦ Σιμωνίδου βλ. ἀπ. [78 D.] : «μνήμην δ' οὐ τινά φημι Σιμωνίδην ἰσοφαρίζειν», Ρ. Oxy. 1800 fr. 1, 40 κ.ε. Πβ. Καλλίμ. ἀπ. 64, 9 - 10 Pfeiffer : «ὁ δὲ τὰ περισσὰ | ... καὶ| μνήμην πρῶτος ὃς ἐφρασάμην» κ.ἄ.

νίδης ἔχει μίαν ἰδιαιτερότητα, ἡ ὁποία ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον καὶ εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπιβίωσίν του : εὐρίσκεται εἰς μίαν κρίσιμον καμπὴν τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος τούτου καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ. Ἀνῆκει κατ' οὐσίαν ὁ Σιμωνίδης εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λυρισμοῦ· ἐν τούτοις εἶναι συνειδητῶς ριζωμένος εἰς τὸ νέον πνεῦμα τοῦ 5ου αἰῶνος. Εἶναι φορεὺς τοῦ ἰωνικοῦ πνεύματος, ζῇ ὁμως ἀπολύτως εἰς τὴν ἀττικὴν καθαρότητα τοῦ συνειδητῶς δρῶντος ἀνθρώπου. Ἡ ποίησις τοῦ Σιμωνίδου δὲν ἐκφράζει τὴν βίωσιν τῆς στιγμῆς. Ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη τῆς συγκεκριμένης στιγμῆς δύνανται νὰ δώσουν τὴν ἀφετηρίαν, δὲν δεσμεύουν ὁμως τὴν ποίησίν του. Μεστὴ ἐμπειρία, συγκεντρωμένη μὲ ὥριμον θεωρίαν βίου, μὲ σαφὴ συνείδησιν τῆς οὐσίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, χαρακτηρίζει τὴν δημιουργίαν τοῦ Σιμωνίδου. Ὁ ποιητὴς δὲν δογματίζει. Συζητεῖ. Αἰσθάνεται, ὅτι εἶναι διαφωτιστὴς καὶ κήρυξ νέων ἀντιλήψεων καὶ θέτει ὑπὸ ἐλεγχον παλαιὰς ἀληθείας. Ρῆσεις σοφῶν γίνονται θέματα ποιήσεως καὶ ἐλέγχονται, τροποποιοῦνται ἢ ἀπορρίπτονται.

Χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τῆς νέας ποιητικῆς τάσεως, ὅπως τὴν ἐκπροσωπεῖ ὁ Σιμωνίδης, εἶναι τὸ περίφημον σκόλιον εἰς τὸν Σκόπαν (37 P. = 4 D.), ἐν ποίημα, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν κυρίως ἀπὸ τὸν «Πρωταγόραν» τοῦ Πλάτωνος¹. Τὸ ποίημα ἐκκινεῖ ἀπὸ μίαν ρῆσιν, τὴν ὁποίαν λέγεται ὅτι ἐξέφρασεν ὁ Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, ὁ θεωρούμενος ὡς ἓνας ἐκ τῶν ἐπὶ σοφῶν². Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πιττακοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ποιήματος τοῦ Σιμωνίδου, ἔχει ὡς ἐξῆς : «*χαλεπὸν . . . ἐσθλὸν ἔμμεναι*». Ὁ Σιμωνίδης ἀσκεῖ κριτικὴν, μὲ ὅλον τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸν σοφὸν ἄνδρα, καὶ διορθώνει τὴν διατύπωσιν. Φαίνεται ὅτι ἡ πρώτη στροφή εἶναι ἐλλιπὴς καὶ μετὰ τοὺς στίχους 1 - 3, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος, ἑλλείπουν 7 στίχοι.

Ἡ δευτέρα στροφή (11 κ.έ.) ἔχει ὡς ἐξῆς :

*οὐδέ μοι ἐμμελέως τὸ Πιττάκειον
νέμεται, καίτοι σοφοῦ παρὰ φωτὸς εἰ-
ρημένον· χαλεπὸν φάτ' ἐσθλὸν ἔμμεναι.
Θεὸς ἂν μόνος τοῦτ' ἔχοι γέρας, ἄνδρα δ' οὐκ*

1. 339 b 1 κ.έ. — Τὸ ποίημα εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, λόγῳ τῆς δομῆς, τῶν λεπτῶν ἐννοιολογικῶν ἀποχρώσεων καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τοῦτο παραδίδεται εἰς τὸν πλατωνικὸν διάλογον, ἐνθα ἐν πολλοῖς μᾶς παρασύρει ἡ σκόπιμος παραπλανητικὴ ἐρμηνεία τοῦ Σωκράτους. — Περὶ τοῦ ποιήματος βλ., πλὴν τῆς ἀνωτέρω βιβλιογραφίας, καὶ : A. Perry, TAPhA 96, 1965, 297 κ.έ. G. Morelli, RFIG 94, 1966, 268 κ.έ. καὶ R. Pfeiffer, History of Classical Scholarship, Oxford 1968, 32 κ.έ.

2. Βλ. B. Snell, Leben und Meinungen der Sieben Weisen, München (Ernst Heimeran Verlag), 1952³.

- 15 ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι,
 ὃν¹ ἀμύχανος συμφορὰ κατέλῃ·
 πράξας γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός,
 κακὸς δ' εἰ κακῶς [πᾶς? Page.
 Ἐπὶ πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστοι
 20 οὓς ἂν οἱ θεοὶ φιλῶσιν².

[**Μετάφρασις** : Δὲν μοῦ φαίνεται ὀρθὸς³ ὁ λόγος τοῦ Πιττακοῦ, ἂν καὶ ἐλέχθη ἀπὸ σοφὸν ἄνδρα. Εἶπεν, ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι κανεῖς «εὐθλός» (ἀντὶ τοῦ «ἀγαθός» τοῦ στ. 1). Μόνον ὁ θεὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ αὐτὴν τὴν διάκρισιν (τὸ προνόμιον). Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ εἶναι κακὸς, ὅταν τὸν καταβάλλῃ «ἀμύχανος συμφορὰ». Κάθε ἄνθρωπος εἶναι «ἀγαθός», ἂν εἶχεν ἐπιτυχίαν (εἰς τὸν βίον του)⁴ καὶ κακὸς ἂν ἠτύχησε. Περισσότερον χρόνον ὅμως (εὐτυχοῦν) καὶ εἶναι ἄριστοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀγαποῦν οἱ θεοί].

Ὅλα ὅσα λέγει ἐνταῦθα ὁ Σιμωνίδης εἶναι ἀπόσταγμα παλαιᾶς σοφίας καὶ ἐκφράζουν μίαν ὀδυνηρὰν ἀλήθειαν. Οἱ θεοὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐνοοῦν πάντοτε τὸν ἴδιον ἄνθρωπον. Ἐπομένως, ἀφοῦ ἡ «εὐπραγία» δὲν εἶναι μόνιμος, εἶναι κατ' ἀνάγκην ὅλοι οἱ ἄνθρωποι — εἰς δεδομένην περίπτωσιν — κακοί. Τοῦτο συμβαίνει, ὅταν πλήξῃ τὸν ἄνθρωπον ἡ συμφορὰ. Εἰς τὴν διατύπωσιν ὅμως τοῦ Σιμωνίδου ἀφίνεται μία δυνατότης ἀπαλλαγῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν γενικὸν ἀφορισμόν. Δὲν ὁμιλεῖ ὁ ποιητὴς περὶ πάσης συμφορᾶς, ἀλλὰ περὶ «ἀμυχάνου συμφορᾶς», ἔναντι δηλ. τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἴσταιται ἀνίσχυρος καὶ «ἄπορος». Διὰ τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον λοιπὸν τίθεται ἕνας εὐπρόσδεκτος περιορισμός : κατὰ τοῦτο εἴμεθα «κακοί», καθόσον πληττόμεθα ἀπὸ δυστυχίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιτάξῃ ἀντίδρασιν. Ὅλοι ὑποχρεωτικῶς ὑποκύπτουν. Τὴν «εὐπραγίαν» ὅμως στέλλουν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἄρα, τὸ μέτρον τοῦ «κακοῦ» καὶ τοῦ «ἀγαθοῦ» κεῖται εἰς τὰς χεῖρας τῶν θεῶν.

1. ὃν ἂν codd., ὁ Bergk ὠβέλισε τὸ ἂν.

2. κατὶ πλεῖστον ἄριστοι | τοὺς κε θεοὶ φιλέωσι, Hermann (βλ. Page).

3. Περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐπιρρ. ἐμμελῶς βλ. ὅσα παρατηρεῖ ὁ Wilamowitz, ἔ.ἀν., 166.

4. Τὸ «εὖ πράττειν» ἔχει διττὴν σημασίαν. Ὁ Σωκράτης εἰς τὸν διάλογον «Πρωταγόρας» (345 a 1 κ.έ.) ἐρμηνεύει σκοπῶς τὸ «εὖ πράττειν» (= εὐτυχῶ) μὲ μεταβατικὴν σημασίαν (= ἐπιτυχῶς πράττω τι ἢ τὰ τοῦ βίου) καὶ συγχρόνως μεταθέτει τὴν ἔννοιαν εἰς τὴν καθαρῶς θεωρητικὴν περιοχὴν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν χρῆσιν τῆς λ. «εὐπραγία», ἣν χρησιμοποιοεῖ κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ποιήματος ὁ Σωκράτης. — Χαρακτηριστικαὶ αἱ φράσεις : 345 a 1 : «εἰς γράμματα ἀγαθὴ πράξις» (μεταβατικόν, ὥς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου : «τίς ἄνδρα ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμματα») καὶ 345 b 5 : «κακὴ πράξις» (παθητικῶς, ὥς δεικνύει τὸ ἀκολουθοῦν : «ἐπιστήμης στερηθῆναι»).

Ἀκολουθεῖ ἡ τρίτη στροφή (στ. 21 κ.έ.) :

Τοῦτεκεν οὐ ποτ' ἐγὼ τὸ μὴ γενέσθαι
 δυνατόν διζήμενος κενεὰν ἐς ἄ-
 πρακτον ἐλπίδα μοῖραν αἰῶνος βαλέω,
 πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυδέος (-οῦς Plat. codd.) ὅσοι
 25 καρπὸν αἰνύμεθα χθονός·
 ἔπειθ' ὑμῖν εὐρὼν ἀπαγγελέω.
 Πάντας δ' ἐπαίνημι καὶ φίλέω,
 ἐκὼν ὅστις ἔρδη
 μηδὲν αἰσχρόν· ἀνάγκη
 30 δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται.

[**Μετάφρασις** : Διὰ τοῦτο ἐγὼ δὲν θὰ ἀποθέσω ματαίως¹ τὴν σύντομον
 ζωὴν μου εἰς ἀνεκπλήρωτον ἐλπίδα, ἀναζητῶν ἐκεῖνο, ποῦ δὲν εἶναι
 δυνατόν νὰ γίνῃ : (νὰ εὐρῶ) δηλ. ἄνθρωπον ἄμεμπτον καθ' ὅλα² ἀνά-
 μεσα εἰς ἡμᾶς ὄλους, οἱ ὅποιοι τρώγομεν τὸν καρπὸν τῆς εὐρυχώρου
 γῆς (= ποῦ εἴμεθα θνητοί). Ἄν τὸν εὐρῶ θὰ σᾶς τὸ ἀναγγεῖλω ἔπειτα³.
 Ἐπαινῶ δὲ καὶ ἀγαπῶ καθένα, ὁ ὅποιος ἐκὼν οὐδὲν «αἰσχρόν» πράττει.
 Πρὸς τὴν ἀνάγκην ὅμως οὔτε οἱ θεοὶ πολεμοῦν].

Οἱ ἄνθρωποι, κατὰ τὸν ποιητὴν, ὡς θνητοὶ εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν
 εὐδαιμονίαν τῶν θεῶν. Περιορίζονται εἰς τὰς ἀνθρωπίνας δυνατότητας.
 Διατί λοιπὸν νὰ πιστεύσωμεν εἰς μίαν οὐτοπίαν περὶ τελειότητος, ἡ ὁποία
 εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπηγορευμένη ; Ἡ ἀναζητήσις τοῦ
 «παναμώμου» ἀνθρώπου ὁδηγεῖ εἰς ἀδιέξοδον καὶ ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον
 εἰς τὸ ὀρθὸν περιβάλλον του. Τὸ θέμα ὅμως τώρα ἔχει μετατοπισθῇ καὶ τὸ
 ἐρώτημα ἐντοπίζεται εἰς τὸ ἂν ὁ ἄνθρωπος πράττει τὸ «αἰσχρόν» ἐκουσίως
 ἢ ὄχι. Αἱ πράξεις λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐκδηλώσεις τῆς ἐλευθέρως
 βουλήσεώς του, ἀξιολογοῦν αὐτόν. Ἐκεῖνον «ἐπαίνημι καὶ φίλέω» — λέγει

1. Τὸ ἐπιθ. «κενεάν» (στ. 22) ἀναφέρεται προληπτικῶς εἰς τὸ : «μοῖραν αἰῶνος» καὶ σημαίνει : ὥστε κενεάν (=ματαίαν) εἶναι.

2. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Ἑσυχίου, ἐν λ., «πανάμωμος» ἀρεστὸς» εἶναι ἰσχυρή. — Ἡ φράσις «πανάμωμον ἄνθρωπον» (στ. 24) εἶναι ἐπεξηγησις εἰς «τὸ μὴ γενέσθαι | δυνατόν» (21/22). Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Morrell, ἔ.ἀν., θέτων τελείαν στιγμὴν μετὰ τὸ «βαλέω» (23) καὶ κόμμα μετὰ τὸ «χθονός» (25), ἀποχωρίζει τὴν φράσιν ἀπὸ τὰ προηγούμενα καὶ τὴν ἐννοεῖ ὡς ἀντικείμενον τῆς μτχ. «εὐρὼν». Ἡ συντακτικὴ δομὴ προσφέρεται ἀφ' ἑαυτῆς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπαραίτητοι τοιοῦτοι εἰδους ἐπεμβάσεις.

3. Ὁ στίχος 26 παρέχει προβλήματα. Ὡς ἔχει παραδοθῇ : «ἔπειθ' ὑμῖν» δὲν ἱκανοποιεῖ πλήρως, παρέχει ὅμως εὐπρόσδεκτον νόημα. Πβ. Wilamowitz, ἔ.ἀν., 164, σημ. 2. — Ἡ φιλολογικὴ κριτικὴ ταλαντεύεται συνεχῶς· οὕτω : ἐπὶ δ' ὅμῃν Bergk, ἐπὶ τ' ὅμῃν Schneidewin κ.ἀ.

ὁ ποιητής —, ὁ ὁποῖος «ἐκὼν» ἀπέχει ἀνηθίκων πράξεων. Οἱ τελευταῖοι στίχοι (29 - 30) : «ἀνάγκη | δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται» ἐκφράζουν μίαν παλαιὰν πίστιν¹ καὶ ὑπενθυμίζουν, ὅτι μόνον ἐνώπιον τῆς ἀνάγκης, τῆς ἀκαταμάχητου ὑπερανθρωπίνης δυνάμεως, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνίσχυρος. Ἀφοῦ καὶ οἱ θεοὶ ὑποκύπτουν.

Ἡ τελευταία στροφή δὲν ἐσώθη δυστυχῶς πλήρως, ἐκ τῶν σωθέντων δὲ στίχων πολλὰ εἶναι ἀσαφῆ. Φαίνεται, ὅτι ὁ ποιητής ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «ὕγιος» ἀνθρώπου, ἐν τῇ εὐρυτάτῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως.

Ὁ «ἀγαθός» ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος εἶναι εὐφυῆς καὶ ἐπιδέξιος καὶ γνώστης τοῦ δικαίου ἐκείνου, πού ὠφελεῖ τὴν πολιτικὴν κοινότητα (στ. 35 : «εἰδὼς γ' ὅνησιπολιν δίκαν»), αὐτὸς ὑπερέχει καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν «ῥηλιθίων», διότι «τῶν... ῥηλιθίων | ἀπείρων γενέθλα» (στ. 37/38). Τὸ ποίημα κλείεται μὲ μίαν λιτὴν διατύπωσιν, ἡ ὁποία συνοψίζει μὲ σοφίαν ὅσα προηγουμένως ἐλέχθησαν (στ. 39/40) : «πάντα τοι καλὰ, τοῖσιν | τ' αἰσχρὰ μὴ μέμεικται» (δηλαδή : ὅλα εἶναι ὠραῖα [= ἠθικῶς ὠραῖα καὶ ἀξιοπρεπῆ], εἰς ὅσα δὲν ἀναμειγνύονται τὰ [ἠθικῶς] ἄσχημα).

*
* *

Αἱ κεντρικαὶ σκέψεις τοῦ Σιμωνίδου ἐγγίζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν οὐσίαν του καὶ τὸν ἐκφράζουν εἰς τὸν ἀγῶνά του πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ ἠθικὴν τελειώσιν. Ἡ ἀνθρωπίνη πράξις, ὅταν ἐπιτελῆται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἀνάγκης, δὲν ἐκφράζει τὸν ἄνθρωπον· δὲν τὸν χαρακτηρίζει ἠθικῶς. Ὡσαύτως ἡ «εὐπραγία» καὶ ἡ παντὸς εἰδους ἐπιτυχία εἰς τὴν ζωὴν, ἐνῶ εἶναι προϋπὸθεσις τοῦ «ἀγαθὸν εἶναι», δὲν ἔχουν ἀπόλυτον ἀξίαν, διότι ἔρχονται ἔξωθεν καὶ δὲν ἔχουν μονιμότητα. Ὁ ποιητής ὑποδεικνύει, ὅτι «ἀγαθὸς ἀνὴρ» εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος «ἐκὼν» ἀποφεύγει τὰ «αἰσχρὰ». Τοιοῦτοτρόπως, διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ κέντρον τῆς ἠθικῆς ζωῆς, ὡς μόνου ὑπευθύνου διὰ τὴν «ἀνθρωπίνην» εὐδαιμονίαν, διατυπῶνται μία νέα ἀρχὴ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀρετὴν. Ὁ ποιητής ἐνταῦθα κάμνει μίαν καταπληκτικὴν πρᾶξιν συγκαταβάσεως : δὲν προβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις τελειότητος, ἀλλὰ θέτει ἐνώπιόν του μίαν ἄλλην ἀπαιτήσιν μικροτέραν — εἰς τὰ ὅρια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων —, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ· διότι δύναται. Οὕτως ὁ ἄνθρωπος ἐπαναφέρεται εἰς τὸ πεδῖον τῶν δυνατῶν

1. Ἡ φράσις κοινὸς τόπος : Πλάτ. Νόμ. 5, 741 a 4 : «ἀνάγκη δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι», 7, 818 b 2 : «ὥς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκη μὴ ποτε φανῇ μαχόμενος». Πβ. Συνέσ., ἐπιστ. 103, PG 66. 147 b D : «ἀνάγκη δὲ οὐδὲ θεοί, φασί, μάχονται», Πρόκλ., εἰς Κρατ. 157, p. 88 Pasquali : πρὸς ἣν (sc. ἀνάγκη) οὐδὲ θεὸς μάχεται» κ.ά.

ἐπιτεύξεων. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἡρώων ἔχει παρέλθει. Τὸ ἐντελὲς νέον εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Σιμωνίδου εἶναι ἡ παρεμβολὴ τοῦ «*αἰσχροῦ*», τὸ ὅποιον, ταυτιζόμενον μὲ τὸ ἠθικῶς καὶ αἰσθητικῶς ἄσχημον, ἀπορρίπτεται. Τὸ ἀντίθετον, τὸ «*καλόν*», εἶναι τὸ ἠθικῶς ὥρατον. «*Αἰσχροόν*» ὁμως, καὶ ἐπομένως ἀπόβλητον, εἶναι ἐκεῖνο τὸ «*αἰσχροόν*», τὸ ὅποιον πράττει τις «*ἐκῶν*» — ἐν συνειδήσει καὶ ἐν ἐπιγνώσει. Τοιοῦτοτρόπως φθάνομεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὅλης διαδικασίας, ἔνθα ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀξιολόγησις τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων μετατίθεται εἰς ἄλλην περιοχὴν καὶ ἀνατίθεται εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἰδίου τοῦ δρῶντος ἀνθρώπου. Ὁ Σιμωνίδης κατευθύνει διὰ τῶν στίχων τοῦ τὴν ἠθικὴν εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Σωκράτη.

Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι ὁ ποιητὴς μας εἰς τὸ ἀρχαῖκόν, ἀμείλικτον πρόβλημα τῶν δύο δυνατοτήτων: ἀγαθὸς-κακός, μὲ κριτήριον τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου — τὸ ὅποιον καθορίζει καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ —, εἰς αὐτὴν τὴν ἡρωικῆς συλλήψεως ἔκφρασιν, εἰς ἣν δὲν ὑπάρχει ἐνδιάμεσος χῶρος, ὑψώνεται ἡρεμος πολέμιος, πλήρης μεστής ἐμπειρίας, καὶ συζητεῖ. Γνωρίζει ὅτι ὁ ἀγὼν διὰ τὴν «*ἀρετὴν*» εἶναι δύσκολος. Τοῦτο εἶναι μία παλαιὰ σοφία, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε ποιητικῶς ἤδη ὁ Ἡσίοδος, εἰς τὸν ὅποιον μάλιστα ἀναφέρεται ὁ Σιμωνίδης εἰς ἐν γνωστὸν ἀπόσπασμα (74 P. = 37 D.):

Ἔστί τις λόγος

τὰν Ἀρετὰν ναεῖν δυσамβάτοισ' ἐπὶ πέτραις ¹.

Τὸ πρόβλημα κεῖται ἤδη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος, εἰς τὸ κρίσιμον ἐπίθετον «*δυσамβάτοισ(ι)*». Ἡ προσπέλασις εἶναι δύσκολος, ὅχι ὁμως ἀκατόρθωτος. Ὁ τόπος, ἔνθα κατοικεῖ ἡ Ἀρετὴ, δὲν εἶναι «*ἄβατος*». Οὕτως ἀφίνεται ἡ δυνατότης εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἀρετῆς τοῦ παρέχεται, ὁμως, συγχρόνως ἡ γνῶσις, ὅτι ὁ δρόμος ἕως ἐκεῖ εἶναι δύσκολος.

Οἱ ἐπόμενοι στίχοι (4 κ.ἔ.) παρουσιάζουν σαφέστερον τὸν μόχθον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν τελικὴν ἐνατένισιν τῆς Ἀρετῆς:

Οὐδὲ πάντων βλεφάροισι θνατῶν

5 ἔσοπτος, ᾧ μὴ δακέθυμος ἰδρῶς

ἐνδοθεν μόλη,

ἴκη τ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας ².

1. Τὸ ἡσιόδειον πρότυπον εἶναι: Ἔργα 289 κ.ἔ.: «τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ πρόφαρτοεν ἔθηκαν | ἀθάνατοι μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν | καὶ τηχὺς τὸ πρῶτον ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται...». Πβ. τὴν μίμησιν παρὰ Τυρταίῳ, ἀπ. 9, 43/44 D.

2. Παρεδόθη: ἀνδρείας. Ὁ Wilamowitz, ἔ.ἀν., 170, σημ., προτείνει: ἀνδρεία

[**Μετάφρασις** : Οὔτε εἰς τὰ μάτια ὄλων τῶν θνητῶν ἀποκαλύπτεται (εἶναι ὁρατὴ), ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος μὲ μόχθον καὶ ὀδυνηρὸν ἰδρῶτα θά φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς].

Μέγας λόγος καὶ ἡ διατύπωσις δεσμευτικῇ. Ἡ κατάκτησις τοῦ χώρου τῆς Ἀρετῆς εἶναι συνδεδεμένη μὲ ὕψιστον μόχθον. Ἡ ἀρετὴ ὅμως — παρ' ὅλα ταῦτα — δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατακτηθῇ μόνον μὲ ἀνθρωπίνας προσπάθειας. Πρέπει — εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα — νὰ συμπαρασταθοῦν ἀνώτεραι, θεῖαι δυνάμεις. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν πρὸς ἀρετὴν ἀγῶνα συνδέεται ἀναγκαστικῶς μὲ τὴν θεϊαν παρουσίαν. Καταπληκτικῆς συλλήψεως εἶναι ἓν μικρὸν ἀπόσπασμα τοῦ Σιμωνίδου (21 P. = 10 D) :

Οὔτις ἄνευ (ἄνευ<θε> Bergk, Wilam.) θεῶν
ἀρετὰν λάβεν, οὐ πόλις, οὐ βροτός.
Θεὸς δὲ πάμμητις. Ἀπὴ-
μάντων † δ' οὐδὲν ἔστιν ἐν αὐτοῖς †¹

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀρετὴν συμπαρίσταται ὁ θεός, ὅχι ὅμως ὡς παντοδύναμος, ἀλλὰ ὡς «πάμμητις» (= πανέξυπνος, ὑπερπανοῦργος, εὐφυέστατος). Εἶναι ἐκείνη ἡ ἰκανότης, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὗρεθῇ δέσμιος τῆς ἀνάγκης, καὶ δὲν δύναται ἐπομένως, ὅταν δυναστευθῇ ἀπὸ τὴν «ἀπορίαν», νὰ εὕρῃ «πόρον» καὶ «μηνάνην». Ἡ ἰδιότης αὕτη τοῦ θεοῦ ἀνήκει εἰς μίαν νέαν ἐποχὴν².

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι τοῦ Σιμωνίδου ἀνήκουν εἰς «θ ρ ἦ ν ο ν». Οἱ «θρηνοὶ» κατέστησαν ἤδη κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ὀνομαστοί³, διότι ἐκφράζουν βαθύτατον αἰσθημα ἀνθρωπίνης οὐσίας. Ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ δυνατότητες αὐτοῦ, ἡ ἰδιαίτερα θέσις τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θεία παρουσία καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων — ὅλα ἀδελφώνονται εἰς ἓνα πρωτοφανῆ ἀνθρωπισμὸν μέσα εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Σιμωνίδου.

Κάποτε εἰς μίαν ἐορτὴν, ὅτε οἱ ἡγεμόνες Σκοπάδαι μὲ φίλους καὶ συγγενεῖς ἐχαίροντο τὴν χαρὰν τοῦ συμποσίου εἰς ὥρας εὐφροσύνης, κατέ-

(βλ. Diehl, ἐν στίχῳ), ὅπερ μεταβάλλει τὸ νόημα. Ἀντιθέτως ἄλλοι : Page, Perrotta, ἔ.ἀν. — Ὁ τύπος «ἀνδρείας» πρέπει νὰ διατηρηθῇ. Πβ. Turp., ἔ.ἀν. : «ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἰκέσθαι». Πίνδ. Νεμ. 6,23 Snell : «πρὸς ἄκραν ἀρετᾶς | ἤλθον».

1. Φαίνεται, ὅτι ὁ στίχος εἶναι ἀνιῶτως ἐφαρμμένος καὶ ὡς πρὸς τὴν γλωσσικὴν διατύπωσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐννοιολογικὴν συσχέτισιν μὲ τὰ ἀνωτέρω. Προσπάθειαι διορθώσεως : ἐν ἀνθρώποις Hermann (βλ. Diehl), οὐδὲν ἔστι θνατοῖς Bergk.

2. Περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ἐπιθέτου βλ. H. Fränkel, ἔ.ἀν., 359.

3. Οἱ «θρηνοὶ» ἐθεωροῦντο ὡς ἡ πλέον ἀντιπροσωπευτικὴ ποίησις τοῦ Σιμωνίδου καὶ ἐξετιμήθησαν ἰκανῶς. Πβ. Κάτουλλον 38,8 : *lacrimis Simonideis*, Ὀράτ. Π, 1, 37 : *Cea naenia*. Πβ. Κοϊντὶλ. 10, 1, 64.

πεσεν αἰφνης τὸ οἶκημα — ἔτσι ἀναφέρει ἡ παράδοσις — καὶ ὅλοι εὗρον τραγικὸν θάνατον. Ὁ Σιμωνίδης ἔγραψε διὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἓνα θρήνον, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ὡς ἑξῆς (16 P. = 6 D.) :

*Ἄνθρωπος ἐὼν μὴ ποτε φάσῃς ὅτι γίνεται αὔριον¹,
μῆδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον ὅσπον χρόνον ἔσσεται·
ὠκεῖα γὰρ οὐδὲ τανυπτερόγονοι μύϊας
οὕτως ἂ μεταστάσις.*

[**Μετάφρασις** : Σὺ, ποὺ εἶσαι ἄνθρωπος (καὶ ἐπειδὴ εἶσαι ἄνθρωπος), μὴ εἴπῃς ποτὲ (ὅτι γνωρίζεις) τί θὰ συμβῇ αὔριον. Οὕτε, ὅταν ἴδῃς εὐτυχὴ ἄνθρωπον, νὰ πῇς, πόσον χρόνον θὰ διαρκέσῃ ἡ εὐτυχία του. Διότι ἡ μεταβολὴ (τῶν ἀνθρωπίνων) εἶναι ταχύτερα καὶ ἀπὸ τὴν μετακίνησιν τῆς «γοργοφτέρουρας» μύγας].

Ἡ ἀμεσότης τοῦ αἰσθήματος εἶναι σπανία εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν. Ἡ εἰς δεῦτερον πρόσωπον διατύπωσις τῶν στίχων μεταβάλλει κάθε ἄνθρωπον εἰς συζητητὴν καὶ συμπάσχοντα. Μία τρυφερὰ συμπάραστασις, προερχομένη ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἐμπειρίαν, ὑποδεικνύει τὰ ἀνθρώπινα περιγράμματα. Δὲν εἶναι σταθερὰ τῶν ἀνθρώπων ἡ εὐτυχία. Βεβαίως ἡ ἀντίληψις αὕτη ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν παλαιότεραν ποίησιν, ὡς λ.χ. εἰς τὸ ἔπος καὶ — κυρίως — τὸν Ἀρχίλοχον τὸν Πάριον. Ἐδῶ ὁμως ἡ γενικὴ διαπίστωσις καὶ ὁ γενικὸς πόνος κατατέμνονται εἰς ἅπειρα πρόσωπα, εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τρόπον ἀμεσώτερον καὶ ἐσωτερικώτερον. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τώρα, ὅτι εἶναι πλησιέστερον εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Τὰ ὅρια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων καὶ ἡ συνείδησις, ὅτι μεταξὺ θνητῶν καὶ θεῶν ὑπάρχει μέγα χάσμα, ἀπετέλεσαν ἀνεκαθεν διὰ τοὺς Ἕλληνας κεντρικὸν θέμα ζωῆς. Καὶ εἰς τοὺς «θρήνους» τοῦ Σιμωνίδου ἐπανέρχεται ἡ βασικὴ αὕτη ἀντίληψις. Μὲ ἀξιοπρέπειαν καὶ ὕψος ὀρίμου ἐμπειρίας ὑποδεικνύει ὁ ποιητὴς συνεχῶς εἰς τοὺς συνανθρώπους του τὰ ἀνθρώπινα ὅρια (15 P. = 9 D.) :

*Ἄνθρώπων ὀλίγον μὲν
κόστος, ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες,
αἰῶνι δ' ἐν πάῳ πόνος ἀμφὶ πόνῳ.
Ὁ δ' ἄφρακτος ὁμῶς ἐπιχωρέμαται θάνατος·
5 κείνον γὰρ ἴσον λάχον μέρος οἱ τ' ἀγαθοὶ
ὅστις τε κακὸς*

[**Μετάφρασις** : Ὀλίγη μὲν ἡ δύναμις τῶν ἀνθρώπων, ἄπρακτοι δὲ αἱ

1. Τὸν πρῶτον στίχον ἐμμίμη ὁ Ὀράτιος I, 9, 13 : *quid sit futurum cras fuge quaerere*.

προσπάθειαι τῶν. Εἰς τὴν σύντομον ζωὴν τῶν μόχθος ἐπάνω εἰς τὸν μόχθον. Ὁ δὲ θάνατος ἐπικρέμαται κοινὸς δι' ὅλους, ἄφευκτος. Διότι ὅλοι ἔχουν τὸν ἴδιον κληρὸν τοῦ θανάτου — καὶ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός].

Τὸ ὅτι ὁ θάνατος εἶναι κοινὴ τῶν ἀνθρώπων μοῖρα εἶναι παλαιὰ συνειδησις τοῦ Ἑλλήνος. Ἡ κοινὴ ὅμως αὕτη μοῖρα, ἡ ὁποία ἐκφράζεται συνεχῶς εἰς τὴν ποίησιν, τὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμὸν καὶ τὴν τραγῳδίαν¹, συζευγνύεται ἐνταῦθα μὲ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ μάταιον τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν. «*Πόνος ἀμφὶ πόνῳ*» χαρακτηριστίζει τὴν σύντομον ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ θάνατος διεκδικεῖ ἀμείλικτος ὅλους. Ἐνώπιόν του δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ. Ὁ ποιοτικὸς διαχωρισμὸς τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει μόνον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ θανάτου. Ἡ οὐσία, βεβαίως, τοῦ «*ἀγαθόν*» δὲν καταργεῖται δὲν βοηθεῖ ὅμως εἰς τὴν ἐξαίρεσιν ἀπὸ τὸν κοινὸν κανόνα τοῦ θανάτου. Ἀπὸ τὴν γνῶσιν ὁ Σιμωνίδης παρηγορεῖ. Δὲν ἀπογοητεύει, ἀλλὰ καθιστᾷ συνειδητὴν εἰς τοὺς συνανθρώπους του τὴν γνῶσιν, ὅτι οὗτοι, ὡς ἄνθρωποι, ὑπόκεινται ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν κοινὴν μοῖραν. Ἡ γνῶσις αὕτη ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν προσπάθειάν του, νὰ πορευθῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν «*ἀμηχανίαν*», ἡ ὁποία περιέκλειε θανασίμως τὸν ἀρχαῖκόν ἄνθρωπον.

Ὁ θάνατος δὲν εἶναι μόνον τῶν ἀνθρώπων κοινὸν τέρμα, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν ἀποκτημάτων αὐτῶν. Ἀκριβῶς διότι εἶναι ἀνθρώπινα (17 P.=8 D.):

*Πάντα γὰρ μίαν ἰκνεῖται δασπλῆτα Χάρυβδιν,
αἱ μεγάλαι τ' ἀρεταὶ καὶ ὁ πλοῦτος.*

[**Μετάφρασις:** Διότι ὅλα φθάνουν εἰς τὴν μίαν, τὴν φρικτὴν Χάρυβδιν : καὶ αἱ μεγάλοι ἀρεταὶ καὶ ὁ πλοῦτος].

Δὲν θρηνεῖ ὁ ποιητὴς διὰ τὸ φθαρτὸν τῶν ἀνθρωπίνων, διότι γνωρίζει, ὅτι αὐτὸ εἶναι νόμος τῆς ζωῆς. Ἀπλῶς ὑπενθυμίζει καὶ νουθετεῖ. Παρέχει τὸ ἀπόκτημα τῆς ἐμπειρίας του εἰς λυρικὴν παρουσίαν. Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα : τί μένει λοιπὸν ἀφθαρτον ; Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μόνον ἀγὼν μόχθων ἢ μέσα εἰς τὴν φθορὰν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρχει ἡ παρηγορία τῆς μονιμότητος καὶ τῆς ἀφθαρσίας ; Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἡ βεβαιότης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται εἰς ὅλα, δημιουργεῖ μίαν ἡρεμον καρτερίαν. Ὁ Σιμωνίδης κἀταργεῖ οὕτω τὸ δέος πρὸ τῶν μελλόντων δεινῶν, διακηρύττων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι προητοιμασμένος

δι' ὅλα. Ὁ «*πῶρος*» διαφυγῆς εἶναι ἡ συνειδήσις, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην περιοχὴν δυνατότης διαφυγῆς (22 P. = 11 D.) :

*οὐκ ἔστιν κακὸν
ἀνεπιδόκητον ἀνθρώποις· ὀλίγω δὲ χρόνῳ
πάντα μεταρρίπτει θεὸς*

[**Μετάφρασις :** Δὲν ὑπάρχει δυστυχία (συμφορά), ποῦ νὰ μὴ τὴν περιμένουν οἱ ἄνθρωποι· μέσα σὲ λίγο δὲ χρόνον ὁ θεὸς μεταβάλλει καὶ ἀνατρέπει τὰ πάντα].

Ἡ σαφὴς γνῶσις ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνέφικτον, τοῦ μὴ δυνατοῦ, κάμπτει τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα πρὸ τῆς παντοδυναμίας τοῦ θεοῦ· τὴν ἀνυψώνει ὅμως ἐνώπιον τῶν συνανθρώπων, οἱ ὅποιοι ὑπόκεινται εἰς τὸ αὐτὸ πεπρωμένον. Τοιουτοτρόπως ἕκαστος εὕρισκε τὴν ἰσορροπήσιν τῆς ἀδυναμίας του εἰς τὴν προσωπικὴν — ἐν μέσῳ τῶν συνανθρώπων — μετὰ μόχθων ἀνύψωσίν του. Βασικὴ παρηγορία εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα τῶν θεῶν ὑπόκεινται εἰς τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ βίου. Καὶ αὐτὸ πάλιν εἶναι παλαιὰ ἐμπειρία (18 P. = 7 D.) :

*Οὐδὲ γὰρ οἱ πρότερόν ποτ' ἐπέλοντο,
θεῶν δ' ἐξ ἀνάκτων ἐγένονθ' νῆες ἡμίθεοι,
ἄπονον οὐδ' ἄφθιτον οὐδ' ἀκίνδυνον βίον
ἐς γῆρας ἐξίκοντο τελέσαντες*

[**Μετάφρασις :** Διότι οὔτε ἐκεῖνοι, ποῦ ὑπῆρξαν κάποτε πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς, ἡμίθεοι γεννηθέντες ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας θεοὺς, ἠμπόρεσαν νὰ φθάσουν εἰς τὰ γηρατειὰ μὲ ζωὴν χωρὶς κόπους, χωρὶς φθορὰν καὶ κινδύνους].

* * *

Ἡ συνειδητὴ καὶ ὑπεύθυνος συμμετοχὴ εἰς τὴν μοῖραν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ μία πλευρὰ τοῦ νέου μηνύματος τῆς ποιήσεως τοῦ Σιμωνίδου. Ἡ ἄλλη πλευρὰ καταφαίνεται εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ ποιητὴς περιγράφει ἀνθρωπίνας καταστάσεις, συναισθήματα καὶ στιγμᾶς. Θὰ σταθώμεν ἐπ' ὀλίγον εἰς ἓν ἐξαίρετον ποίημα, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος περὶ τῆς σκληρᾶς μοίρας τῆς Δανάης. Ὁ ποιητὴς περιγράφει μὲ εὐαισθησίαν ἓν ἀνθρώπινον πάθημα καὶ διαμορφώνει ποιητικῶς μὲ ἀνθρωπιὰν καὶ ἀπλότητα μίαν ἐσχάτην δυστυχίαν, παρουσιάζων μὲ ποιητικὴν διακριτικότητα τὴν σκληρὰν μοῖραν μιᾶς θνητῆς, ἡ ὅποια εἶχε τὴν τύχην (ἢ τὴν ἀτυχίαν) νὰ γνωρίσῃ τὴν θεῖαν ἐπαφὴν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας τώρα ἀδίκως πάσχει.

Φυσικά, ὁ Σιμωνίδης στηρίζεται εἰς τὸν παλαιὸν μῦθον, τὸν ὁποῖον

ἐχρησιμοποίησαν καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταί. Κατὰ τὸν μῦθον, ὁ Ἀκρίσιος — βασιλεὺς τοῦ Ἄργους — πληροφορεῖται ἀπὸ χρησμόν, ὅτι θά εὕρῃ τὸν θάνατον ἀπὸ τὸν ἐγγονόν του. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πεπρωμένου θανάτου ὁ Ἀκρίσιος κλείει τὴν θυγατέρα του Δανάην εἰς ὑπόγειον, ἀπρόσιτον φυλακὴν, ἵνα αὕτη μὴ δυνηθῇ οὕτω νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετ' ἀνδρός. Τὴν δυστυχῆ κόρην ὅμως ἐπισκέπτεται ὁ Ζεὺς ὑπὸ μορφὴν χρυσοῦς βροχῆς, ἐκ τῆς ἐνώσεως δὲ ταύτης ἐγεννήθη ὁ Περσεύς. Ὁ Ἀκρίσιος, πληροφορηθεὶς τὸ γεγονός, ἐγκλείει μητέρα καὶ τέκνον εἰς λάρνακα, τὴν ὁποίαν ρίπτει εἰς τὴν θάλασσαν.

Πολλὰ στοιχεῖα τοῦ μύθου ἀνάγονται βεβαίως εἰς παλαιστοτάτους χρόνους, εἰς τὴν κοινὴν λαϊκὴν δημιουργίαν. Εἰς τὴν βάσιν του ὁ μῦθος εἶναι παραμῦθι, μὲ πολλὰ γνωστὰ χαρακτηριστικὰ ἐκ παρομοίων μύθων. Ἡ ἔκθεσις λ.χ. τοῦ βρέφους, ἵνα εὕρῃ τὸν θάνατον, ὑπενθυμίζει τὴν περίπτωσιν τοῦ Οἰδίποδος, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ αὐτὸς φορεὺς θανάτου διὰ τὸν πατέρα του. Ὁ Σιμωνίδης δὲν ἀναδιηγείται τὸν μῦθον, οὐτε τὸν ἀναπλάττει εἰς τὰς λεπτομερείας του, ὥς θὰ ἔπραττον πιθανώτατα ἄλλοι ποιηταί. Μᾶς παρουσιάζει μόνον τὴν πλέον ἀνθρωπίνην σκηνὴν μὲ τὴν πλέον ἔντονον δυστυχίαν: μίαν τραγικὴν στιγμήν τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου. Παρακολουθεῖ τὴν μητέρα καὶ τὸ τέκνον εἰς τὸ τραγικὸν ταξίδι τοῦ θανάτου. Οὔτε ἡ ἀφειρηρία οὐτε ἡ λύσις τῆς συμφορᾶς ἐνδιαφέρουν. Αὐτὰ εἶναι γνωστά. Ἀγάπη, πόνος, ἐλπίς, συμφορά, παιδικὴ ἀμεριμνησία καὶ ἔντονος δυστυχία περικλείουν τὴν στιγμήν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζει ὁ ποιητής. Ἡ Δανάη «*λάρνακι | ἐν δαιδαλέᾳ*», φερομένη ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ τὰ κύματα, ἐπέρασε μὲ στοργὴν τὸ χέρι της γύρω ἀπὸ τὸν κοιμώμενον Περσεά καὶ τοῦ λέγει (38 P. = 13 D.), στ. 7 κ.έ. :

Ἦ τέκος, οἷον ἔχω πόνον¹

σὺ δ' ἄωτεις, γαλαθηνῶ

δ' ἤτορι¹ κνωώσσεις

10 ἐν ἀρεπεί (-ει codd.) δοῦρατι...

[**Μετάφρασις** : Παιδί μου, τί συμφορά, τί πόνος ! Σὺ ὅμως γλυκοκοιμᾶσαι, τρυφερά καὶ ἥρεμα κοιμᾶσαι μέσα στὸ ἄχαρο ξύλο].

Ὁ μονόλογος συνεχίζεται, Μὲ μητρικὴν εὐδαιμονίαν παρατηρεῖ ἡ Δανάη τὸν μικρὸν Περσεά νὰ κοιμᾶται χωρὶς φροντίδα, καθὼς τὰ κύματα περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει «*ἄνεμον | φθόγγος*» (στ.

1. Οἱ στίχοι 8-9 δὲν παρεδόθησαν ἱκανοποιητικῶς. Στ. 8 : «*ἄωτεις*» διόρθωσεν ὁ Casaubon ἐκ τῆς «*γλώσσης*» τοῦ Ἡσυχίου «*ἄωτεις*· ἀπαρθίζεις, κοιμᾷ». Πβ. K 159 : «*Τί πάννηγον ὕπνον ἄωτεις*;». — Ὁ Ἀθήναιος 9,396 ε παραδίδει : «*γαλαθηνῶ δ' ἤτορι*». Δὲν βλέπομεν τὸν λόγον τῆς διορθώσεως : ἤθετ (B e r g k).

15/16). Λάμπει εὐτυχισμένον «πρόσωπον καλόν» (στ. 17). Τὸ ποίημα κινεῖται μὲ εὐλυγισίαν ἀπίθανον εἰς μίαν σειρὰν τραγικῶν ἀντιθέσεων : παιδικὴ γαλήνη καὶ ἀμεριμνησία — τρικυμία εἰς τὴν θάλασσαν καὶ συμφορὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς δυστυχοῦς μητρός· γλυκεῖα εὐτυχία ὕπνου — θάνατος ἀπειλητικὸς πέριξ· γνῶσις τῶν δεινῶν (Δανάη) — ἄγνοια ζηλευτῆ (Περσεύς)· συνειδήσις τοῦ θανάτου (Δανάη) — παιδικὸν χαμόγελον εἰς τὴν ἀνύπαρκτον χαρὰν (Περσεύς). Χαρακτηριστικὰ τῆς ἐντόνου ἀντιθέσεως εἶναι τὰ λόγια τῆς Δανάης (στ. 18 κ.έ.) :

*Εἰ δέ τοι δεινὸν τό γε δεινὸν ἦν,
καί κεν ἐμῶν ῥημάτων
20 λεπτὸν ὑπείχες οὔας.*

[**Μετάφρασις** : Ἄν ἦτο σὲ σένα φοβερόν αὐτὸ ποὺ πράγματι εἶναι φοβερόν, τότε θὰ πρόσεχες στὰ λόγια μου].

Δηλαδή : Ἡ ἀταραξία τοῦ Περσέως δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν παιδικὴν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν μὴ συνειδήσιν τοῦ «δεινοῦ». Καὶ αὐτὸ ὅμως ἔχει ἀφετηρίαν εἰς τὴν οὐσίαν τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

Τώρα τὸ ποίημα λαμβάνει μίαν δραματικὴν τροπὴν, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς μίαν καταπληκτικὴν δεινῶσιν : Ἡ Δανάη δὲν θέλει νὰ ταράξῃ τὸν ὕπνον τοῦ παιδιοῦ. Ἄς ἦτο ὅμως δυνατόν, ὁ παιδικὸς αὐτὸς ὕπνος νὰ ἐναρμονισθῇ μὲ ἓνα ἡρεμὸν ὕπνον τοῦ πελάγου καὶ τῆς συμφορᾶς (στ. 21 κ.έ.) :

*εὐδε βρέφος,
εὐδέτω δὲ πόντος, εὐδέτω δ' ἄμετρον κακόν.*

[**Μετάφρασις** : κοιμήσου μικρὸ μου, ὥς κοιμηθῇ καὶ ὁ πόντος, ὥς κοιμηθῇ καὶ ἡ ἄμετρὴ συμφορὰ].

Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ῥήματος εἰς προστακτικὴν — ὡς μυστικός, μαγικός ἐξορκισμός! — ἐκφράζει ἐντόνως τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δυστυχοῦς μητρός : Ἕνας παιδικὸς καὶ ἀτάραχος ὕπνος ὥς κυριαρχήσῃ ἐξω (εἰς τὸ ἀπειλητικὸν ὕγρον στοιχεῖον) καὶ ἐντὸς τῆς (εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν συμφορὰν). Μία μεταβολὴ ὅμως τῆς τύχης ἴσως εἶναι δυνατὴ. Ἡ σωτηρία δὲν εἶναι ἀπίθανος. Ἀπὸ τὸ «ἄπορον» εὐρίσκεται «πόρος». Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἐπανέρχεται εἰς τὴν βασικὴν του ἀντίληψιν, ὅτι μόνον οἱ θεοὶ δύνανται νὰ μεταβάλουν τὰ πράγματα καὶ νὰ ἀπαλλάξουν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν συμφορῶν. Ἔτσι νοεῖται, διατὶ ἡ Δανάη τώρα ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κράτιστον τῶν θεῶν, τὸν Δία, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶναι μόνον ὁ ὕψιστος τῶν θεῶν, ὁ «πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε», ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ παιδιοῦ τῆς. Εἰς τὴν προσφώνησιν «Ζεῦ πάτερ» (στ. 24) πρέπει ἀσφαλῶς νὰ διακρίνωμεν καὶ τὰ δύο. Ἡ θνητὴ μητέρα, ἡ ὁποία ἠξιώθη νὰ γνωρίσῃ τὸν ἔρωτα τοῦ Διός, τολμᾷ

τώρα μὲ ταπεινότητα καὶ δειλίαν νὰ διεκδικήσῃ — καὶ ὡς θνητὴ καὶ ὡς μητέρα τοῦ κοινοῦ τέκνου τῶν — ἐν μικρὸν μέρος τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου θεοῦ (στ. 23 κ.έ.) :

*Μεταβολία¹ δέ τις φανείη,
Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο.*

Διακριτικώτερα διατύπωσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ. Ἡ εὐκτική, τὸ ἀόριστον «*τις*», τὸ «*ἐκ σέο*», εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου μὲ δειλίαν καὶ σεβασμόν, ὅλα μεταφέρουν τὴν εὐχὴν εἰς ἐν σεμνὸν κλίμα θρησκευτικοῦ δέους καὶ ἀνθρωπίνης οἰκειότητος. Ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Περσέως — ὄχι ὁ σύζυγος τῆς Δανάης! — καὶ ὁ ἄρχων τῶν πάντων : αὐτὸς ὡς ἀποφασίσῃ ! Ἡ θνητὴ ὅμως Δανάη φρίττει μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ἡ ἀποστροφή πρὸς τὸν ὕψιστον θεὸν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελῇ ὕβριν, ὅτι ἡ παράκλησις δύναται νὰ ληφθῇ ὡς ἀσεβὴς καὶ ἀναιδὴς διεκδίκησις δικαιωμάτων. Ἡ καταφυγὴ τοῦ πάσχοντος θνητοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς θράσος, διότι ὑπάρχει ὁ ἰδιαίτερος δεσμός, τὸν ὅποιον ἐπικαλεῖται σιωπηρῶς ἡ Δανάη. Ὁ καθένας τὸ μαντεύει. Ἄλλ' ὁ δεσμός αὐτὸς ὑπῆρξε· δὲν ὑπάρχει πλέον καὶ δὲν ἀποτελεῖ δεσμευτικὴν ὑποχρέωσιν διὰ τὸν ἄρχοντα τῶν θεῶν, ἀλλὰ ἰδιαιτέραν τιμὴν διὰ τὴν θνητὴν γυναῖκα — ἔστω καὶ ἂν ἡ τιμὴ αὕτη ἐνίοτε τιμᾶται διὰ τοῦ θανάτου. Ἡ συνειδήσις τῆς ἰδιαιτερότητος ταύτης ὑπαγορεύει τὰ τελευταῖα λόγια τῆς Δανάης (στ. 25 κ.έ.) :

*Ὅτι δὲ² θαρσαλέον ἔπος εὔχομαι
ἢ νόσφι δίκας,
σύγγνωθί μοι*

[**Μετάφρασις :** Συγχώρησέ με, ποῦ παρακαλῶ μὲ θράσος ἢ πέρα ἀπ' ὅ,τι δικαιῶμαι (ὡς θνητὴ)].

*
* *

Γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Σιμωνίδης ἔγραψεν ἐπὶ παραγγελίᾳ ποιήματα πρὸς τιμὴν νικητῶν εἰς διαφόρους ἀγῶνας — ὅπως καὶ ὁ Βακχυλίδης καὶ ὁ Πίνδαρος, μὲ τὸν ὅποιον συχνὰ ὁ Σιμωνίδης ὑπῆρξεν ἀντίπαλος. Ἀπὸ τοὺς ἐπινίκους τοῦ Σιμωνίδου ἐλάχιστα ἀποσπάσματα ἐσώθησαν. Τοῦτο δεικνύει, ὅτι δὲν ἦσαν τὰ κάλλιστα τῶν ποιημάτων του. Ἐξ ἄλλου οἱ ἐπί- νικοι τοῦ μεγάλου Θηβαίου ποιητοῦ, τοῦ Πινδάρου, ἔθεσαν εἰς τὴν σκιάν

1. Ἡ παράδοσις τῆς λ. ἀσαφής : *μαιτα(ι)βολία*? Διὼρθωσεν ὁ Bergk. Ἴσως ὀρθότερον : *μεταβολία* (βλ. Page).

2. Οἱ κώδικες παρέχουν : *ὅτι δή*. Διὼρθωσεν ὁ Mehlhorn.

τὰ ποιήματα τοῦ Σιμωνίδου καὶ δὲν πρέπει ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσεβῆς ὁ λόγος, ὅτι, ἂν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐπινίκων τοῦ Σιμωνίδου μᾶς ἔμεινεν ὡς ἀντίτιμον ἡ ποίησις τοῦ Πινδάρου, τὸ τίμημα δὲν εἶναι πρὸς θῆρην¹.

Πλείονα περὶ τῶν ἐπινίκων τοῦ Σιμωνίδου, οἱ ὅποιοι — περιέργως — ἔχουν χωρισθῇ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων κατ' εἶδη ἀγώνων, ὅχι κατὰ τοὺς τόπους τῶν ἀγώνων (ὡς λ.χ. τοῦ Πινδάρου), μᾶς διδάσκει ἡ παράδοσις. Ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους σωθέντας στίχους καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας διαπιστοῦμεν, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἐπινίκους τοῦ ὁ Σιμωνίδης παρέμεινεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον, ἔνθα κατηξίωσε τοὺς ὑμνουμένους, χωρὶς νὰ τοὺς ἀνεβάζῃ εἰς τὴν σφαῖραν τῶν θεῶν. Χαρακτηριστικὸν τῶν ἐπινίκων τοῦ Σιμωνίδου εἶναι τὸ λεπτὸν «χιοῦμορ», ἡ ἐλαφρὰ εἰρωνεία, τὴν ὁποίαν διαπιστοῦμεν εἰς τὰ ἐλάχιστα σπαράγματα τῶν ποιημάτων του. Ὁ Ἀριστοτέλης λ.χ. εἰς τὴν «Ρητορικήν» του παραδίδει, ὅτι ὁ Σιμωνίδης, ὅταν προέτειναν εἰς αὐτὸν νὰ ὑμνήσῃ νίκην ἡμιόνων, ἠρνήθη, διότι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἐφαίνετο μικρά, ἐπροφασίζετο δέ, ὅτι ἡ νίκη τῶν ἡμιόνων ἦτο κατωτέρα τῆς ποιήσεώς του. Ὅταν ὁμοῦς ἡ ἀμοιβὴ ἠδύθητο σημαντικῶς, ὁ Σιμωνίδης ἀπέβαλε κάθε διαταγμὸν². Οἱ ἡμίονοι δὲν ἐθεωροῦντο πλέον ταπεινὰ ζῶα, ὁ δὲ ποιητὴς ἐξεπέρασε τὴν δυσκολίαν, προσφωνῶν τοὺς ἡμιόνους ὡς ἐξῆς (10 P. = 19 D.) :

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρεις ἵππων

[Χαίρετε θυγατέρες τῶν ταχυπόδων ἵππων] καὶ οὕτως ἀπέφυγε τὴν λέξιν «ἡμίονοι».

* * *

Ἡ ἱστορικὴ θέσις τοῦ Σιμωνίδου τὸν συνδέει μὲ τὸ μεγαλειωδέστερον γεγονός τοῦ ἀρχαίου κόσμου : τοὺς Περσικοὺς πολέμους. Ἦτο σχεδὸν 70 ἐτῶν, ὅταν ἦλθεν ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι δὲ ὁ ἐβδομηκοντούτης γέρων ἐτόλμησε νὰ κινηθῇ εἰς νέους δρόμους καὶ ἤκουσε τὸ κάλεσμα τῆς νέας ἐποχῆς, εἶναι ἐν τιμητικὸν γνώρισμα τῆς προσωπικότητος τοῦ ποιητοῦ. Ἐξησε καὶ ἐθαύμασε τὸν γιγαντιαῖον ἀγῶνα ἐνὸς ἐλευθέρου λαοῦ διὰ τὴν καταξίωσιν καὶ διατήρησιν ὅχι μόνον τῆς ἐλευθερίας του, ἀλλ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορικῆς του ὑπάρξεως. Συνέπαθε, συνεχάρη, συνεπανηγύρισεν. Ὁ ποιητὴς συνέδεσε καὶ τὰς προσωπικάς του τύχας καὶ τοὺς ἀτομικοὺς του

1. Wilamowitz, ἔ.ἀν., 156 : «Aber wenn wir Pindars Erhaltung um den Preis erkaufte haben, daß Simonides für uns so gut wie verloren ist, so dürfen wir nicht grollen».

2. Ἀριστ. Ρητορ. III 2, 1405 b 23 : «Καὶ ὁ Σιμωνίδης, ὅτε μὲν ἐδίδον μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας τοῖς ὀρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν ὡς δυσχεραίνων εἰς ἡμίονους ποιεῖν, ἐπεὶ δ' ἱκανὸν ἔδωκεν ἐποίησε· χαίρετ' — ἵππων».

πόθους μὲ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα τῆς κρισίμου ἐκείνης στιγμῆς. Οἱ ἥρωες τῶν μεγάλων ἀγώνων δὲν ἦσαν θεοί· ἦσαν ἄνθρωποι, μὲ συνείδησιν καὶ τῆς θνητῆς οὐσίας των καὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων των. Ἀπὸ τὴν συνείδησιν ὅμως αὐτὴν ὑψοῦνται εἰς μοναδικούς ἀνθρώπους, πραγματοποιοῦντες τὸ ὑψιστον «τέλος» ζωῆς. Ἐτσι τοὺς εἶδεν ὁ Σιμωνίδης : ὡς τοὺς κατ' ἐξοχὴν ἄνδρας, τοὺς πορευομένους τὸν τραχὺν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ὁ δρόμος οὗτος, βεβαίως, ἔχει τὰ χαρακτηριστικά τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων : κάθε ἐπιτυχία ἀπαιτεῖ θυσίαν καὶ τίμημα! Αἱ ἐπιτεύξεις ὅμως τῶν ἀγωνιστῶν αὐτῶν ἐκφράζουν τὴν καταξίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος εἰς ὅλην τὴν πληρότητά της. Ἀρχαῖαι πληροφορίαι μᾶς ὁμιλοῦν περὶ ποιημάτων τοῦ Σιμωνίδου, γραφέντων ἀποκλειστικῶς διὰ τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ 5ου αἰῶνος. Δὲν πρόκειται περὶ πολεμικῶν ἐπινίκων. Πρόκειται περὶ ὕμνων τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἐκφρασιν καὶ πραγματοποίησιν.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον τῶν σωθέντων ποιημάτων εἶναι ἓν ἀπόσπασμα πρὸς τιμὴν ὄλων τῶν πεσόντων ἐν Θερμοπύλαις (26 P. = 5 D.) :

*Τῶν ἐν Θερμοπύλαις (-αῖσι) θανόντων
εὐκλεῆς μὲν ἂ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότμος,
βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόνων¹ δὲ μνάστις, ὁ δ' οἶκτος ἔπαινος·
ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὔτ' ἐνὸς
5 οὔθ' ὁ πανδαμάτωρ ἀμανρώσει χρόνος
ἀνδρῶν ἀγαθῶν², ὁ δὲ σηκὸς οἰκέταν εὐδοξίαν
Ἑλλάδος εἴλετο· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Λεωνίδας,
Σπάρτας βασιλεύς, ἀρετᾶς μέγαν λελοιπὸς
κόσμον ἀέναόν τε κλέος.*

[**Μετάφρασις :** Ἐκείνων, ποὺ ἀπέθανον εἰς τὰς Θερμοπύλας, εὐκλεῆς μὲν εἶναι ἡ τύχη, ὠραία δὲ ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου, βωμὸς ὁ τάφος των, ἀντὶ στεναγμῶν καὶ θρήνων (κυριαρχεῖ καὶ ἀρμόζει) ἡ μνήμη, καὶ ὁ οἶκτος (εἶναι) ἔπαινος. Τέτοιο ἐντάφιο μνημεῖον γενναίων ἀνδρῶν οὔτε ἡ σκουριά, οὔτε ὁ πανδαμάτωρ χρόνος θά ἀφανίσῃ. Ὁ ἱερὸς δὲ τοῦτος τόπος ἐδιάλεξε γιὰ κάτωκόν του τὴν εὐδοξίαν τῆς Ἑλλάδος. Μάρτυς

1. Οἱ κώδικες παρέδωσαν : *προγόνων*. Διόρθωσαν οἱ Eichstädt καὶ Ilgen.

2. Ἡ διάφορος στίξις μεταβάλλει τὸ νόημα. Ὡς ἔχει ἐνταῦθα τὸ κείμενον, ἡ φράσις «ἀνδρῶν ἀγαθῶν» ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον». — Ἀντιθέτως, ἂν γράψωμεν : «ἀμανρώσει χρόνος» | ἀνδρῶν ἀγαθῶν ὁ δὲ (ὅδε Page) σηκὸς (ἴσως ὀρθότερον : *σηκός*, Schneidewin, Page), τότε ἡ φράσις «ἀνδρῶν ἀγαθῶν» ἀναφέρεται εἰς τὸ «σηκός». — Ἡμεῖς δεχόμεθα ἀνεπιφυλάκτως τὴν στίξιν, ἣν δίδομεν εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀναγραφόμενον κείμενον.

καὶ ὁ Λεωνίδας, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ποῦ (ἀποθνήσκων) κατέλιπε μέγα στολίδι ἀρετῆς καὶ αἰώνιον κλέος]¹.

Ἀντιλαμβάνεται τις εὐθὺς, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κοινοῦ θανάτου. Ἡ διατύπωση τῶν στίχων ἀποτελεῖ μίαν καταπληκτικῆς ὕψους συνεχῆ μεταμόρφωσιν. Μόνιμοι, καθιερωμένοι ἀξία ἀποκτοῦν νέον νόημα καὶ αἱ λέξεις χρωματίζουν ἰδιαιτέρως τὸ ἀσύνηθες τοῦτο γεγονός· ἡ ἀτυχία τοῦ θανάτου περιβάλλεται ἀπὸ ὥραϊον κλέος καὶ ὑποῦται εἰς εὐτυχὲς γεγονός, ὁ θάνατος εἶναι ζηλευτός, ὁ τάφος ὑποῦται εἰς πάνσεμνον βωμόν, οἱ θρήνοι μεταμορφώνονται εἰς ἀδιάλειπτον μνήμην καὶ ὁ οἶκτος μετακοσμεῖται εἰς ἔπαινον. Μία πρωτοφανὴς ἀδελφωσις ἀντιθετικῶν ἐννοιῶν δημιουργεῖ τὴν ἁρμονίαν τοῦ πρωτοφανοῦς θανάτου. Ἡ μνήμη, ἡ δόξα, ὁ ἔπαινος, ἡ ἀρετὴ εἶναι αἱ κυρίαρχοι ἐννοιαὶ εἰς τὸ σεμνὸν τοῦτο ἐγκώμιον. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος τὰ ἐπὶ μέρους πρόσωπα (οἱ θανόντες ἐν Θερμοπύλαις) ἐξαφανίζονται, γίνονται σύμβολα καὶ ταυτίζονται μὲ τὴν «εὐδοξίαν Ἑλλάδος», ἡ ὁποία πλέον κατοικεῖ εἰς τὸν ἱερὸν τύμβον. «Ἄνδρες ἀγαθοὶ» ὑπῆρξαν οἱ πεσόντες. Τιμητικώτερος τίτλος δὲν ὑπάρχει!

Τώρα ἐπανασυνδεόμεθα μὲ τὴν ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν ἐθέσαμεν ἀνωτέρω· μέσα εἰς τὸ πεπερασμένον τῶν ἀνθρωπίνων, τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ παραμείνῃ ἄφθαρτον; Ὁ Σιμωνίδης ἀπήντησεν· τὸ «ἐντάφιον» τῶν ἡρώων δὲν δύναται νὰ ἀμαυρώσῃ οὔτε ὁ «πανδαμάτωρ χρόνος». Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ τοῦ συνήθους μνήματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἀντέχει εἰς τὴν φθορὰν — ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Τὴν αἰωνιότητα δὲν προσδίδει εἰς τὸ μνῆμα ἡ συνήθης χρῆσις αὐτοῦ (ὑπόμνησις, μνήμη), ἀλλ' ἡ ἰδιαίτερα ἀφετηρία του· ὁ ὥραϊος καὶ ἐνδοξος θάνατος «ἀνδρῶν ἀγαθῶν». Οὕτω δὲν παρέχει ἀπλῶς τὸ μνῆμα μνήμην τοῦ θανόντος, ἀλλ' ὁ νεκρὸς προσφέρει αἰωνιότητα εἰς τὸ μνῆμα καὶ τὸ καταξιώνει! Πόσον καταπληκτικὴ εἶναι ἡ σύλληψις αὕτη θὰ ἐννοήσωμεν, ἂν σκεφθῶμεν, ὅτι διὰ τὸν Σιμωνίδην εἰς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὑπάρχει ἀναγκαστικῶς ἐν ὄριον· καὶ διὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν μνήμην. Μόνον διὰ τοιοῦτους θανάτους καταργοῦνται τὰ περιοριστικὰ ἀνθρώπινα ὅρια.

1. Μὲ τὸ ποίημα ἀσχολεῖται τελευταίως ὁ Α. J. Podlecki, *Historia* 17, 1968, 257 κ.έ., ὁ ὁποῖος ἐν πολλοῖς ἄγεται εἰς ὑπερβολικὰ καὶ ἀπαράδεκτα συμπεράσματα. — Τὴν γραφὴν «οἶκος» (στ. 3) τῶν χειρογράφων — ἣν διώρθωσεν ἐπιτυχῶς ὁ Jacobs εἰς «οἶκτος» — θεωρεῖ ὁ Podlecki πιθανωτέραν. — Ἡ γνώμη τοῦ M. L. West, *Class. Review* N.S. 17, 1967, 133, ὅτι ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ποιήματος εἶναι γνησία «πρόζα», δὲν πείθει, οὔτε δικαιολογεῖται ἀπὸ τὰ δεδομένα.

Ἰδιαίτερος χαρακτηριστική διὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Σιμωνίδου περὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς διαρκείας τῶν ἀνθρωπίνων εἶναι ἡ ἀπάντησίς του πρὸς τὸν Κλεόβουλον τὸν Λίνδιον. Ἦδη κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ἀποδίδεται εἰς τὸν Κλεόβουλον τὸ περίφημον ἐπιτύμβιον τοῦ Μίδου (ἄλλοι τὸ ἀπέδιδον εἰς τὸν Ὅμηρον !), τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ περὶ τῆς αἰωνιότητος τῆς μνήμης τοῦ νεκροῦ (AP 7, 153 = Peek, GV 1171) :

*ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ
ἡέλιός τ' ἀνιὼν φαίνει λαμπρὰ τε σελήνῃ,
αὐτοῦ τῇδε μένονσα πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβον
ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδης ὅτι τῇδε τέθαιπται ¹*

Τίποτε δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον τοῦ Μίδου — καὶ τὴν μνήμην τοῦ νεκροῦ.

Εἰς τὸν Κλεόβουλον ἀπαντᾷ ὁ Σιμωνίδης μὲ καταπληκτικῆς συλλήψεως στίχους (76 P. = 48 D.) :

*Τίς κεν αἰνήσειε νόῳ πλίνθος Λίνδου ναέταν Κλεόβουλον,
ἀεναοῖς ποταμοῖς ἄνθεσι τ' εἰαιοῖσι
ἀελίον τε φλόγι χρυσέας τε σελάνας
καὶ θαλασσαίαισι δύναισ' ἀντία θέντα μένος στάλας ;
5 Ἀπαντα γάρ ἐστι θεῶν ἥσσω λίθον δὲ
καὶ βρότειοι παλάμαι θραύοντι μωροῦ
φωτὸς ἄδε βούλα.*

[**Μετάφρασις :** Κανεῖς συνετὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸν Κλεόβουλον, τὸν κάτοικον τῆς Λίνδου, ὅταν αὐτὸς πρὸς τοὺς ἀστείρευτους ποταμοὺς καὶ τὰ ἑαρινὰ ἄνθη καὶ τὴ φλόγα τοῦ ἡλίου καὶ τῆς χρυσεῆς σελήνης καὶ τὶς τρικυμίες τῆς θαλάσσης ἀντιτάσῃ τὴν δύναμιν μιάς (ἐπιτυμβίου) στήλης. Διότι ὅλα εἶναι ἀνίσχυρα ἐνώπιον τῶν θεῶν ². Μιὰ πέτρα ὅμως καὶ ἀνθρώπινα χερία ἡμποροῦν νὰ θραύσουν. Αὐταὶ εἶναι σκέψεις ἀνοήτου ἀνθρώπου].

Ὅπως εἰς ἄλλο ποίημά του ὁ Σιμωνίδης ἀναφέρεται εἰς τὴν γνώμην τοῦ Πιττακοῦ (βλ. ἀνωτέρω), οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀναφέρεται εἰς ἓνα ἄλλον σοφὸν

1. Τὸ κείμενον τοῦ ἐπιγράμματος ἔχει παραδοθῇ μὲ πολλὰς παραλλαγὰς.

2. Ἡ φράσις : «θεῶν ἥσσω» δὲν σημαίνει : κατώτερα τῶν θεῶν — διότι τότε δὲν θὰ εἶχεν ὁ στίχος νόημα! —, ἀλλὰ : ἡττώνται ὑπὸ τῶν θεῶν, εὐρίσκονται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἐναντι τῶν θεῶν, εἶναι ἀνίσχυρα ἐνώπιόν των. Πβ. παρομοίας ἐκφράσεις ἐκ τῆς

ἄνδρα. Μὲ ὀργὴν ὅμως τώρα καὶ ὕφος περιφρονητικόν. Ἡ διατύπωσις τοῦ πρώτου στίχου : «*νόῳ πίσυνος*» δημιουργεῖ τὴν προϋπόθεσιν, ἣτις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ τελευταίου στίχου : «*μωροῦ φωτός*». Μὲ ἀγανάκτησιν ὁ ποιητὴς ἀντιτίθεται πρὸς τὸν σοφόν, διότι οὗτος εἰς τὰς αἰωνίας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι κυριαρχοῦν εἰς τὸν κόσμον, ἀντέταξεν ἀφρόνως «*μένος στάλας*», τὴν ἰσχὺν μιᾶς ἐπιτυμβίου στήλης. Ὁ κεντρικὸς λόγος διατυπώται μεστὸς δέους καὶ γνώσεως : «*ἅπαντα γὰρ ἔστι θεῶν ἥσσω*». Τὸ «*ἁμάρτημα*» τοῦ Κλεοβούλου εἶναι, ὅτι οὗτος εἰς ἀνθρώπινον ἔργον — ὅπως ἡ στήλη — ἀποδίδει δύναμιν ἀνήκουσαν μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ θεοῦ. Τοῦτο εἶναι ὕβρις ! Ὁ Σιμωνίδης ὑπομινύσκει πάλιν τὰ ἀνθρώπινα ὄρια. Μὲ δέος ἀντικρῦζει τὴν ἀνθρωπίνην κενοδοξίαν καὶ μὲ ἀποφασιστικὴν φωνὴν ἐπαναφέρει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς τὴν φρόνησιν τῶν θνητῶν. Εἶναι τὸ δίδαγμα τοῦ νέου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος εἶδε καὶ ἔζησε καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν παντοδυναμίαν τῶν θεῶν.

ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΣ Δ. ΣΚΙΑΔΑΣ

ἀρχαίας γραμματείας, ὡς λ.χ. Πλάτ. Μέν. 76 c 1 : «*εἰμὶ ἦττων τῶν καλῶν*». — Τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἔχει ἐνίοτε καὶ τὸ ἀντίθετον : *κρείττων* (-σσων) ὡς λ.χ. Εὐριπ. Μῆδ. 1079 : «*θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων*», ἐνθα *κρείσσων* (*εἰμι*) δὲν σημαίνει : εἶμαι ἀνώτερος, ἀλλὰ : κυριαρχῶ, εἶμαι κυρίαρχος ἐπὶ... Βλ. ἐπ' αὐτοῦ Hans Diller, *Hermes* 96, 1966, 267 κ.έ.